

Kysymys: Millainen vastuu kunnalle on digituen järjestämisestä?

Vastaukset:

Kuntaliitto:

Kuntien digituen vastuuta on vaikea määritellä tarkkarajaisesti. Lainsäädäntötarkastelun yhteydessä on katsottu, että kunnalla, kuten muillakin viranomaisilla on eri lakien, kuten hallintolain perusteella kullakin velvollisuus neuvoa omien palveluiden käytössä, myös koskien digitaalisia ja sähköisiä palveluita. Jos kuitenkin katsotaan, että digituki on jotakin enemmän, kuin yleistä neuvontaa, ei tältä osin vastuut ole täysin selkeät.

Digi- ja väestötietovirasto antaa yleistä kansalaisneuvontaa ja toimii digituen kansallisena koordinaattorina, mutta paikalliselle toiminnalle on myös tarvetta. Kunnissa tilanne vaihtelee ja joissakin kunnissa tähän on vapaaehtoisesti panostettu enemmän, kuin muissa. Periaatteessa lain kirjaimen täyttää kuitenkin yleinen neuvonta. On muistettava, että digituki parhaimmillaan on enemmän kuin neuvontaa, jolloin se tuo vaatimuksia henkilöstön osaamiselle, laitteisiin, tiloihin ja aukioloaikoihin. Kaikki tämä maksaa ja kunnille ei tällä hetkellä myönnetä digitukea varten lainkaan lisäresursseja. Tämä osaltaan rajoittaa kuntien mahdollisuuksia panostaa sinällään tärkeään asiaan.

Tässä yhteydessä on myös hyvä muistaa, että digituki on laaja käsite, johon liittyy monenlaista toimintaa ja laadukas ja vaikuttava digituki tarkoittaisi ihannetilanteessa myös useiden eri viranomaisten ja toimijoiden tavoitteellista yhteispeliä. Tähän liittyy niin vammaispalveluita, kotouttamispalveluita, koulutuspalveluita, yleistä neuvontaa, kulttuuri- ja kirjastopalveluita sekä esimerkiksi uusien hyvinvointialueiden toiminta sekä KELA:n myöntämä perustoimeentulotuki ja siihen liittyvä harkinta. Tällöin myös eri ministeriöiden ja hallinnonalojen yhteen hiileen puhaltaminen tukisi myös digituen järjestämistä. Digitukea on lähestytty hallinnonalojen siiloissa, vaikka yhteistyöllä voisi saada laadukkaampia tuloksia.

Jatkossa on tärkeää muistaa hyvinvointialueiden rooli uutena digituen toimijana. Hyvinvointialueet hoitavat jatkossa monista aiemmin kuntien vastuulla olevista palveluista, kuten kuntouttavasta työtoiminnasta, sosiaalityöstä jne. Näillä on myös tärkeitä liittymäpintoja digitukeen.

Valtiovarainministeriö:

Digitukea tarjoavat monet toimijat kuten, kirjastot, järjestöt, opistot, erilaiset hankkeet, yhteisöt, kunnat ja yritykset. Digi- ja väestötietovirasto (DVV) vastaa digituen valtakunnallisesta koordinaatiosta, toimii digi-tuen valtakunnallisena kehittäjänä ja digituen tuottajien tukiorganisaationa. Juridisesti vastuut niin kunnille kuin muillekin organisaatioille digituen järjestämisestä tulevat monesta eri laista. Digitaaliseen palveluun, sen neuvonnan ja palveluperiaatteen sisältöön vaikuttavat perustuslain 21 §, hallintolaki, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettu laki, viranomaistoiminnan julkisuudesta annettu laki, sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettu laki, kuntalaki, hyvinvointialueesta annettu laki sekä tietosuojaa koskeva sääntely. Julkisten palveluiden tarjoajien lakisäätöisenä tehtävänä on osana oman palvelun käytön tukea tarjota apua myös digitaaliseen asiointiin näissä palveluissa.

Digitalisaation edistämisen ohjelman lainsäädäntötyöryhmä on pohtinut kysymystä digituen vastuista ja velvoitteista loppuraporttiluonnoksessaan, joka oli lausunnoilla loppuvuodesta 2022:

Ilmiönä digisyrjäytyminen -webinaarissa nousseet kysymykset ja vastaukset

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=9d236d6b-1f39-4b84-8d14-fc6eef7fea97>. Työryhmän näkemyksen mukaan digituesta tai sen antamisen veloitteesta sen laajassa merkityksessä ei ole tarpeen säätää. Viranomaisilla on velvoite neuvoa omien palvelujensa käytössä ja laajempaa digitukea annetaan eri tahojen toimesta. Tätä koskien eri hankkeita ja kokeiluita on käynnissä ja näiden lopputulosten jälkeen on helpompi pohtia säädöstarpeita laajemmin. Työryhmä pohtii raportissaan esim. DVV:n roolin vahvistamista tältä osin.

Kuntien näkökulmasta tämä voisi olla myös järkevä kehityssuunta, koska kaikilla kunnilla ei ole edellytyksiä ottaa vastaan enää uusia tehtäviä tai veloitteita. Niiden lisäämiseen tulisikin suhtautua pidättyväisesti, sillä kuntien resurssit ja julkinen talous eivät kestä tehtävien jatkuvaa lisäämistä tai nykyisten tehtävien laajentamista. Talouden lisäksi myös osaavan henkilöstön saatavuus vaikeuttaa kuntien tehtävien lisäämistä. Lisätietoa DVV:n nettisivuilta:

<https://dvv.fi/mita-on-digituki>

Alueellista ja paikallista digituen koordinoitukysymystä sekä eri toimijoiden roolia on käsitelty valtiovarainministeriön työryhmissä (AUTA-hanke, em. lainsäädäntötyöryhmä) jo kahden hallituskauden aikana. Kunnat olisivat monella tapaa luonteva ja oikea taho antamaan digitukea paikallisille asukkaille ja huolehtimaan näin kuntalaisten hyvinvoinnista, tasavertaisesta palvelusta ja kunnan elinvoimasta. Haasteina tässä mallissa on tunnistettu mm. kuntien erilaisuus. Myös tasavertainen digituen järjestäminen sekä koordinointi on haastava toteuttaa etenkin pienten ja keskisuurten kuntien toimesta, joita on suurin osan kuntakentästä.

Haasteena on myös yhtenäisen digituen koordinoinnin toimintamalli, mikäli jokainen kunta järjestää sen omalla tavallaan ilman yhteistä ohjaavaa tahoja. Tämänkaltaisen toimintamallin ohjaaminen kaikkiin kuntiin on todettu olevan hyvin haastavaa. Osassa kunnista on myös kunnan omat palvelut ylittävää yleistä digitukea. Tällä hetkellä ei ole käynnissä valmistelua, joka tähtäisi kuntien vastuumuutoksiin.

Digi- ja väestötietovirasto:

Kunnalla on vastuu opastaa omien digipalvelujensa käytössä. Tämän lisäksi useassa kunnassa esimerkiksi kansalaisopistot ja kirjastot tarjoavat digitukea ja digitaitojen peruskursseja. Monessa kunnassa digitukea tarjoavat kunnan, järjestöjen, yritysten ja valtion toimijat ovat verkostoituneet ja kehittävät yhdessä kunnassa tarjottavaa digitukea.